

Байки

Автор:

Леонід Глібов

Байки

Леонід Іванович Глібов

Глібов Леонід

Байки

Бджола і Мухи

Хтось Мухам набрехав,

Що на чужині краще жити,

Що слід усім туди летіти,

Хто щастя тут не мав.

Наслухались дві Мухи того дива

(Про се найбільше Чміль гудів).

— Тут, — кажуть, — доля нещаслива,

Дурний, хто досі не летів!

Покиньмо, кумо, Україну, —

Нехай їй хрін!

Та помандруймо на чужину,

Аж до веселих тих долин,
Де доля кращая витає
І, може, плаче, нас ждучи...
Зими там, кажуть, не буває, —
Гуляй, безпечно живучи! —
Так одна Муха-цокотуха
Базікала з кумою вдвох, —
Коли поглянуть на горох —
Сидить Бджола та мовчки й слуха.
— Здоровенькі були! —
Обидві Мухи загули. —
От добре, що зустрілись з вами...
А нуте й ви збирайтесь з нами! —
На це Бджола сказала ім:
— Шкода! Я рідну Україну
Не проміняю на чужину,
Нехай се щастя вам самим. —
А Мухи разом задзижчали:
— Ось годі, не кажіть!
Жили ми тут — добра не знали,
Бодай би так не жить!
Не то пани, дурні селяни —
Усяке шкодить нам;
Щодня таке життя погане, —
Колись так буде й вам.

— Ні, я сього не сподіваюсь, —

Сказала ім Бджола, —

Мені шаноба скрізь була,

Бо я без діла не тиняюсь.

А вам —

Однаково, що тут, що там,

Ви ні на кого не жалкуйте;

Обридло тут — туди мандруйте

На втіху павукам.

Я про охочих до мандрівки

Давно сказать хотів:

Хто дома зледащів,

Тому не жаль домівки.

Діди мовляли ім колись:

Ідіте, ринде,

Куди інде, —

Нащо ви нам здались?

Там, може, вас не знатимуть,

То й риндою не зватимуть.

1864-1872

Билина

Сказав раз Куц Билині:

— Билинонько! Чого така ти стала,

Мов рибонька в'яла:

Пожовкла, не цвітеш,

Живеш, як не живеш,

Твоя головонька от-от поляже?

— Ох, Кущику! — Билина каже. —

Я на чужині...

Хто щиро поважа родину,

Свій рідний край,

Тому не всюди рай:

Чужина в'ялить, як Билину.

1858

Білочка

Пухнату Білочку до себе Лев прийняв,

Навіщо й як — того ніхто не знав,

Бо не довідались сороки-цокотухи;

Вони б усюди брехні рознесли,

Зробили б бугая із мухи:

«І так, і перетак, ми бачили, були».

Дознався я, що Білочка служила,

Нічого не робила;

Було їй сказано: нікуди не втікати

І панову хандру потроху розважать.

Марудна служба, що й казати;

Аж жижки трусяться скакати,

А тут сиди, очицями моргай.

Наш вік біжить, не скажеш: потривай.

І Білочка свого діждала —

Старенька і беззуба стала;

Пора прийшла —

І службу відбула.

За те чумацький віз орехів наділили;

Хоч слово панове справдили,

Аж любо глянути — орех в орех, —

Цілісінькою б зиму, дякуючи, істи,

Та тільки що ж? Дивись на них:

Дали тоді, як нічим гризти.

Є приказка весела: їж,

Коли роток ще свіж,

А то, як прийде час, зов'яне,

Тоді ніщо вже не загляне.

1891

Будяк і Васильки

Давно колись весела воля,

Гуляючи посеред поля,
Насіяла Васильків цілий лан.
Де взявсь Будяк, на пригорку розцвівся,
Пишається, неначе пан.
І просторікать заходився:
— Ой ви, Василечки, бадиллячко дурне!
Чи бачите мене?
Я вище вас, мене усюди видно,
Не тільки вам, усім завидно,
Красуюся, як в огороді мак, —
На те ж то я й Будяк! —
Василечки зашамотіли
І нічогісінько сказати не схотіли,
А він базіка знов: — На вас я подивлюсь —
І засміюсь;
Химерні ви, малі, мене ж усяке знає:
Червона голова, ще й медом припахує,
Та тільки зась! Мене
Ніякая скотина не нюхне! —
Не втерпіли Васильки, обізвались:
— Що ж будемо робить — такі вже повдавались!
А все ж таки і ми
Буваем між людьми:
Світилочки нас на весілля просять,
Ще й стьожечками приберуть;

Нас на йордань зимою носять
І на кутю на покуті кладуть.
Ти через лад пишаєшся, Будяче;
Гляди, базікання ледаче
До лиха доведе...
Он-он косар іде! —
Будяк спесиво подивився,
Ще більше розходився:
— Косар?! Нехай лиш вражий біс
Поткне свій простий ніс,
То й знатиме — варене чи печене,
На те колючки є у мене! —
Іде Косар і, може б, проминув,
Будяк його колючками шпигнув.
Розсердився козак — і замахнув косою...
Пропала чвань з дурною головою!
Василечки ростуть собі, цвітуть,
Їх гріє сонечко, і вітрик їх гойдає,
І нічка тихая росою умиває;
Кругом, як рай: і бджілочки гудуть,
І пташечки, радіючи, співають,
Трудящу долю звеселяють,
І всім дарма,
Що Будяка на пригорку нема.
Давно на світі ходить рада,

Що гріх пишатися і других зневажать,

А треба пам'ятать:

Хто вище злізе, дужче пада.

1891

Вареники

Веселий господар Дем'ян

Любив гостей на бесіду скликати.

Він був багатший від усіх селян,

Всього доволі мав, було чим шанувати.

Вподобався йому найбільше Клим,

Земляк хороший, що й казати,

На все умів розумну раду дати,

Усі дружили з ним.

Прийшов він раз обідать до Дем'яна,

А у Дем'яна страва добрая була:

І маслечко, і сало, і сметана, —

Гарзд, як кажуть, піч варила і пекла.

Поставили на стіл вареників макітру

І пляшку — свашку всіх мирян.

— А нум, мірошнику, молоть без вітру, —

Сказав, шуткуючи, Дем'ян. —

Попереду підмажемо колеса,

Щоб млин не торохтів

І шестірня довготелеса

Не дряпала боків. —

Всесвітня свашка поклонилась,

І чарочка перчівочки вродилась.

— Ну, по сій мові, — каже Клим, —

Дай, боже, здрастувать усім! —

І прийнялись мірошники молоти:

Дем'ян кладе, а Клим товче;

Від дружної роботи

Аж маслечко по бороді тече.

— Ох, важко! — Клим сказав. — Перемололи дуже,

Не лізе більше, кіш малий...

— Ану, — озвався Дем'ян, — потіш мене, мій друже!

Ось глянь, вареничок бокастенький який...

— Хіба один... — промовив Клим ліниво,

Посилкувався і змолв.

— От бач, один проліз щасливо —

Ну, ще! — Дем'ян благає знов.

— Ой, схаменися, друже милий! —

Аж стогне Клим. — Немає сили,

Я намоловся досхочу...

Не силуй, братику, бо утечу!

— Нехай наш ворог утікає! —

Дем'ян товче своє. —

Он на весіллі тісно як буває,
А прийде старшина — і місто е...
Щоб вовка ми у лісі не боялись —
Голубчику, ковтни ти старшину! —
Мірошники зареготались.
— Для тебе, — каже Клим, — ковтну. —
І ще ум'яв один вареник.
— Ну, се вже, — каже, — побіденик,
Всі заставки запер,
Хоч хто не влізе вже тепер.
— А може, хоч звершечку ляже? —
Дем'ян йому лукаво каже,
Вареничок узяв
І на тарілочку поклав.
— Послухай, — каже Клим, — ти справді вже глузуеш!
Схотів, щоб я п'ятами накивав?.
— Тривай! — гуде Дем'ян. — Недобре шеретуеш! —
І хапнув Кліма за рукав...
Схопився Клим і дременував із хати
І у Дем'яна годі гостювати.
І переказував Дем'ян, і сам просив,
А Клим і слухать не хотів.
Се байка вам, писаки,
Письменства рідного невдатні раки!
Не пхайте через лад тулеників своїх,

Коли не хочуть їх,
Коли, мовляв, дороги їм не гладять,
Бо часом і вони завадять
І одіб'ють мирян,
Як ті вареники, що пхав Дем'ян.

1892-1893

Ведмедик

На муріжку, серед двора,
Гуляла дітвора;
Гостинчики переглядала,
Що матінка понадавала.
— Нум у ведмедика гулять! —
Сусідній Хлопчик став казати.
— Нум, нум! — всі почали кричати.
— Ведмедиком лежати буду я, —
Вигадує Хлоп'я, —
Гарчатиму на вас, мов хочу похапати,
А ви кажіть мені: «Ведмедика, цить, цить!»
У рот гостинчики потрошечку кладіть. —
Послухали, усі докупи збились
І у ведмедика гуляти заходились.
Лежить Ведмедик і гуде,

А дітвора у рот йому кладе
Потрошку та по половинці,
Пооддавали всі гостинці.
— Тепер ви кидайтесь Ведмедика побить, —
Навчає Хлопчик, — віточки беріть! —
І діти віточки побрали,
Ведмедика ганяти стали.
Ведмедик хитрий скік та скік,
Туди-сюди і, сміючись, утік.
Ведмедика нема, гостинчики пропали,
І діти матері жаліться стали:
— Ведмедик, мамо, обдурив,
Гостинчики поїв...-
А в оченятах слізочки блищали...
— А нащо ж ви йому давали? —
Сказала мати їм, —
Так вам і слід, дурним:
Ото з дурлигою не знайтеся
І у ведмедика не грайтеся!
Так іноді і ми, як дітвора,
Дуриєм, ніде правди діти:
Ведмедикам надаємо добра,
А самі плачемо, як діти.

Ведмідь-пасічник

У темнім лісі, за горами,

Зібравсь усякий звір:

Вовки, лисиці з ховрахами,

Зайці дурні, шкодливий тхір

І ще там деяких чимало

Безпечно в лісі панувало.

Була і пасіка у них...

Нехай, мов, люди не гордують,

Що тільки все вони мудрують

У хуторах своїх!

От радиться громада стала —

Кому б то пасічником быть?

Лисичка зараз і вгадала:

Ведмедика кликнуть!

Послухали і по-дурному

Постановили, що нікому

Так не впадає, як йому.

Не то розумний — дурень знає

І скаже світові всьому,

Як скрізь Ведмідь той мед тягає, —

Так де тобі! І не кажи, —

Себе, мов, стережи!

Почав Ведмідь хазяйнувати,
У пасіці порядкувати:
Щодня він мед тягав
Та в берлозі ховав.
Дознались, кинулись до його —
І меду не знайшли нічого...
До суду потягли,
Прогнали злодія старого
Та ще й приказ дали:
Заперти бісового сина
На цілу зиму в берлозі.
Ведмедику лиха година:
Зарився у лозі,
Дарма, про все йому байдуже,
Лежить та ласує медком.
«З тобою, — дума, — милий друже,
Нам тільки й жити двом».
Таких Ведмедів на приміті
Ще трохи є у нашому повіті.

(1864-1872)

Вередлива дівчина

Була собі Галя,

Дівчинонька-кряля,
І багата, і вродлива,
Тільки дуже вередлива, —
Усякому зась.
Вона тее знала
І скрізь щебетала,
Як та пташка на просторі:
«На те, — каже, — шука в морі,
Щоб трусивсь карась».
Багата доля,
Веселая воля,
Одна стежечку топтала,
Друга тирлич розсипала,
Куди вона йшла.
«Труси мене, хлопче,
Козаче-молодче,
Щоб намистечко бряжчало!» —
Так їй щастячко співало,
Як була мала.
Не все ж діувати, —
Сватів стали слати;
Чорнобривка гордувала,
Гарбузами наділяла,
Соромила всіх:
Той не до любові,

Не так вуси, брови,
Той носатий, той кирпатий.
Той невдатний, небагатий. —
Не треба таких!
Весна за весною
Летіли стрілою,
Дівчинонька ряст топтала,
Загулялась, не вгадала,
Як стала марніть.
Гульня відцуралась,
З журбою спізналась,
І частенько серед ночі
Стали плакати карі очі
І серденько нить.
Чи куди б летіла,
Чи кого б просила,
Що почати, що робити,
Як самотній в світі жити,
Не знала сама.
У віконце гляне,
За ворітьми стане,
Щоб розважить свою тугу,
Чи не йтиме козак з луку —
Нема та й нема.
Колись був слідочок —

Засипав пісочок,
Була стежечка горою,
Та глухою лободою
Вона заросла.
Сиділа, сиділа
Та й наворожила —
І якраз після Михайла
За якогось шкандибайла
Насилу пішла.
Дівчатоньки-діти,
Рожеві квіти!
Я вигдав вам брехеньку,
Щоб головку молоденьку
Звеселить на час;
А ви собі смійтесь,
За вітром не війтесь,
Щиро правдоньку шануйте
І не дуже вередуйте, —
Будуть люди з вас.

1890

Вівці та Собаки

Один заможний господар

Надумався Вовків злякати.

«Що, — каже, — той вівчар

Собак дві сотні назбирати!»

Здається б, і гаразд було:

Вовки полохатись перестали, —

Так друге лихо піросло:

Свої Собаки шкодить стали.

Аж жаль бере, як розказать:

З Овечок перше вовну драли,

А далі м'яса забажали

Та й ну щодня Овець качать.

До осені звели отару...

Зосталось, може, з пару,

Та й тих упорали під темну ніч,

Щоб більше не кортіло.

На се коротка річ:

Дурний порядок — дурне й діло.

1864-1872

Вівчар

Був на селі Вівчар Тарас;

Він панових овечок пас.

Став мій Тарас чогось журитись:

Сидить, голівоньку схилив,

А панові боїться похвалитись,

Щоб пан не бив.

— Чого ти, брате, світом нудиш? —

Питаються його.

— Ох, братці! Лишенька мого

Абияк не відбудеш... —

От став хвалитись він, що е в болоті Вовк

І, на лихо йому, хапає овечок...

— Що ж, брате, будемо робити, —

Ще й не таке нам діє Вовк!.

А пан за віщо буде бити? —

Гуртом вони до пана всі пішли,

Усе по правді розказали.

Звелів ім пан, щоб Вовка стерегли

І, коли можна, щоб піймали.

Пильнують Вовчика, нема коли й заснуть,

А Вовка щось нема й не чуть...

Чого ж се так, що у Тараса часом

Буває добрий борщ із м'ясом

Та з начинкою пиріжки?.

Дурні дядьки!

Ні один з вас не розчовпає!

Який там в біса звір!

На Вовка тільки поговір,

А овечок Тарас хапає!

1858

Вовк і Вівчарі

Раз Вовк тихесенько підкрався...

Всім відомо, куди він звик ходить

І де він лиха набирався, —

Та що ж робить,

Коли на те вже Вовк удався,

Щоб овечок давить!

І сей раз він туди ж попхався.

Тихесенько кошару обійшов;

Прислухався — не чуть, мерщій на тин зоп'явся,

Зиркнув — та й охолов:

Вівчарики прехорошенько

Найкращого баранчика взяли

Та й патрають гуртом, а кунделі

Мовчать; лежать собі смирененько,

Неначебто усім ім там,

Кудлатим гаспидським синам,

Позакладало... мов не знають,

Що перед ними виробляють!

Дивився Вовк, дививсь;

Здихнув — та й знов у степ поплівсь,
Та й каже: «Де та правда ділась?
Яка б тут шарварка зробилась,
Який би гомін підняли
І Вівчарі, і кунделі,
Якби мені таке зробить схотілось!..»
На сей раз приказка здалась:
Що декому, мовляли, можна, — другим зась.

1853

Вовк і Кіт

В село із лісу Вовк забіг...
Не думайте, що в гості, братця!
Ні, в гості Вовк не забіжить;
А він прибіг, щоб де-небудь сховаться;
Проклятий люд з собаками настиг...
І рад би Вовк в які ворота вскочить,
Та лишенько йому, — куди не поглядить —
Усюди Вовченька недоленька морочить, —
Хоч сядь та й плач;
Ворота, як на те ж, кругом усі заперті,
А дуже Вовкові не хочеться умерти
(Бо ще він не нажився, бач!),

А гірше од людей — од видимої смерті...

Коли глядять —

На загороді Кіт сидить,

На сонечку мурликає-дрімає.

Підскочив Вовк і до Кота мовляє:

— Котусю-братику! Скажіть мені скоріше,

Хто із хазяїнів отут усіх добріше?

Я хочу попрохати, щоб хто мене сховав

На сей недобрий час. Я б у пригоді став!.

Чи чуєш гомін той? За мною то женуться!.

Котусю-батечку! Куди ж мені поткнуться?.

— Проси мерщій Степана,

Він добрий чоловік, — Кіт Вовкові сказав.

— Так у його я вкрав барана.

— Ну, так навідайсь до Дем'яна.

— Е, і Дем'яна я боюсь: Як тільки навернусь,

Він і згадає поросятко.

— Біжи ж, аж ген живе Трохим!

— Трохим? Боюсь зійтися з ним:

З весни ще злий він за ягнятко!

— Погано ж!. Ну... а чи не прийме Клим?

— Ох, братику! Теля я в його звів!

— Так ти, бачу, усім тут добре надоїв, —

Кіт Вовкові сказав, —

Чого ж ти, братику, сюди і забігав?

Ні, наші козаки ще з розуму не спали,

Щоб Вовка од біди сховали!

І так-таки ти сам себе вини:

Що, братику, посіяв, те й пожни!

1853

Вовк і Кундель

Бурмило Кундель вирвався на луг —

На волі трохи погуляти,

Бо остогид йому ланцюг,

Обридло в курені лежати.

Піткнувсь у чагарник... Коли глядить —

Назустріч Вовк біжить.

Бурмило витріщивсь і став брехати

— Стій! — крикнув Вовк. — Чого свариться нам!

Ось не дурій, дай покій ти зубам!

Я хочу щось тобі сказати. —

Замовк Бурмило, бо злякавсь,

А той до нього знов озвався:

— Чим винен Вовк, що сіна не вживає,

Трави не їсть, м'яся бажає?

А де ж того м'яся узять?

Не довелось Вовкам хазяйнувати,

Так поневолі треба красти,
Щоб не пропасти;
Буває — ніч і дві і там, і там нюхнем, —
І вернемось, як кажуть, порожнем.
Погане, я чував, життя собаче,
Недобре ж і Вовкам...
Ти знаєш, що надумав я, земляче?
Побратаймось, на заздрість ворогам!
Не хочу знатись з вовчою бідою,
Піду і я з тобою,
І будем жити ми
Братами між людьми.
— А що ж, — на се сказав Бурмило, —
Хоч і диковина, а добре діло;
Ми будем жити в курені;
Спокійно і тобі, і веселіш мені;
Тебе там будуть годувати,
Бо знатимуть, що Вовк не хижий, свій...
Ходім мерщій,
Щоб часу не теряти. —
Побачив Вовк на шиі ретязок,
— Се що, пита, — у тебе за значок? —
Бурмило став хвостом виляти.
— Се, — каже, — щоб... ланцюг чіпляти...
— Ланцюг?! — Вовк здивувавсь. — На прив'язі

живеш,

Туди й мене упхнеш!

Се, братику, погане діло;

Ще не було Вовків дурних! —

Похнюпився Бурмило,

Стоїть ні в сих ні в тих;

— Така вже, — каже, — доля наша!

Аби, мовляли, борщ та каша —

Поїв

І гавкай на Вовків. —

Вовк на Бурмила подивився

І мовив: — Бодай би не діждать

Тим ланцюгам бряжчать!.

Прощай! — І в чагарник поплівся.

Дарма що Вовк, а добре розсудив,

Неначе хто навчив,

Що іноді з'іси і не доволі,

Зате живеш на волі.

1891

Вовк і Лисиця

Лисиця десь м'ясяця дістала.

Тихесенько прибігла під стіжок —

Ум'яла більшенький шматок,
А менший у сінце сховала
На другий раз, бо нужду знала;
Сама ж спочити прилягла...
Воно годиться, попоївши;
Не молода-таки й була,
Натомиться, всю ніч ходивши...
Аж ось — у гості Вовк біжить.
«От, — дума, — і лягла спочить!»
Добриденень, кумо! — Вовк гукає. —
Той спить, хто щастя має!
От, кумо, лишенько мені
У сій поганій стороні:
Никав всю ніч, аж утомився —
Та й що ж! Ніде не поживився!
Чи до кошари підберусь —
Боюсь!.
Вівчар не спить, в сопілку грає...
Таке-то кум твій щастя має.
А істи, кумо, аж-аж-аж!
Цілісіньку б із'ів корову! —
Кума ж
На сюю жалібную мову
Так каже кумові свому:
— Сердешний куме! Ну й чому

Ти не прибіг до мене вранці?
Отут не козаки живуть — поганці!
Мабуть, ім ніколи й заснуть;
Усе так пильно стережуть,
Що треба гаспидського митця,
Щоб обдурить та поживиться!
Поїж сінця... —
А Вовчик не про сіно дума;
Коли б йому шматок м'ясця!
— Ні, — каже він, — спасибі, кумо! —
Та й з тим голодний лицар мій
Пішов додому сам не свій.
Оце ж то тее: на, небоже,
Те, що мені не гоже.

1853

Вовк та Зозуля

Надумавсь Вовк, що жить йому погано:
Не з'їсть, не засне до пуття,
Що вік його минає марно,
Що треба кращого шукать собі життя...
Сидить він раз під дубом та й куняє,
Ніхто його не розважає, —

Аж чує — на вербі,

Між листям десь, Зозуля закувала:

— Ку-ку! Добривечір тобі!

А що се, Вовчику, чи не журба напала?

Чи, може, підтоптавсь?

— Яке там підтоптавсь! — до неї Вовк озвавсь. —

Тобі усе, паньматко, смішки!

А декому ні кришки:

Тут думка неабияка

Морочить козака.

— Скажи ж мені, нехай і я почую, —

Зозуля каже, — що і як,

Про що міркує неборак?

— Прощайте, — от що!. Помандрую, —

Мовляє Вовк, — покину вас усіх.

— От тобі й на! Чи справді, чи на сміх? —

Зозуля, сміючись, питає. —

Вигадуєш ти, друже мій! —

Розсердивсь Вовк та й каже їй:

— Які там вигадки! Либонь, не знає,

Як кожен біс мене ганяє, —

Хотіли б навіть вбить!

Ні, годі вже мені терпіть

Таку лиху годину...

Попхаюсь, серце, на Україну, —

Хороша, кажуть, сторона:

Життя таке, що на!

Там люди не страшні, шанують, привітають;

Собаки там нікого не займають, —

Живи як хоч, де хоч ходи,

Не сподіваючись біди.

— А Вовчі нороти ти де подінеш? —

Пита Зозуля. — Тут покинеш?

— Бодай тебе, Зозуленько моя! —

Сміється Вовк. — Вигадуєш дурниці...

Хіба ж Вовки — Лисиці,

І я, мов, і не я?.

Був Вовком я і Вовком буду —

Довіку і до суду!

— Ой Вовче, Вовче, не хвались, —

Промовила Зозуля, — стережись!

Ось не мандруй ти здуру,

Бо здіймуть з тебе шкуру.

Не забувайте, земляки:

Є й між людьми такі Вовки, —

Про других — де тобі як виють,

А самі ж лихо діють.

1864-1872

Вовк та Мишеня

На полі Вовк овечку взяв,
Потяг сердешную в діброву —
Не на розмову, —
А щоб із'їсти: він бажав
М'ясця свіженького давненько.
От взяв овечку, обідрав,
Як знав,
Та й заходився хорошенько
М'ясце під дубом уминать, —
Аж на зубах кістки хрущать.
Їв Вовчик, їв — аж утомився;
Гаразденько удовольнився,
А все-таки всього не з'їв:
«Нехай вже, — каже, — другим разом».
М'ясце травицею прикрив,
А сам спочинуть ліг тим часом.
Неначе пан який — лежить...
А Мишенятко під вербою
Почуло, що м'ясце пахтить,
Та й крадеться поміж травою
(Яке мале, а вже хитрить!)...
От помалесеньку підкралось,
Взяло м'ясця та у дупло й сховалось.

Угледів Вовк, дарма що спав,
І на весь гай гукать зачав:
— Ой ненечко! Рятуйте! Поможіте!
Ловіте злодія, держіте!
Добро мое покрав!
Я в одному селі по ярмарку гуляв
Та й бачив диво:
Якийсь там становий хвинтив спесиво
Біля чумацьких хур.
Чого він там никав — усі на вус мотали...
От якось у його тарані в'язку вкрали,
А він гукає: «Пробі! Калавур!»

1853

Вовк та Ягня

На світі вже давно ведеться,
Що нижчий перед вищим гнеться,
А більший меншого кусає та ще й б'є —
Затим що сила є...
Примір не довго б показати,
Та — цур йому! Нащо чіпать?.
А щоб кінці як-небудь поховать,
Я хочу байку розказати.

Улітку, саме серед дня,
Пустуючи, дурне Ягня
Само забилося до річки —
Напитися водички.
От чи пило, чи ні — глядить:
Аж суне Вовк — такий страшенний
Та здоровенний!
Та так прямисінько й біжить
До бідного Ягняти.
Ягняті нікуди тікати;
Стоїть, сердешне, та дрижить...
А Вовк, неначе комісар, кричить
(Він, щоб присікаться, знайшов причину):
— Нащо се ти, собачий сину,
Тут каламутиш берег мій
Та квапиш ніс поганий свій
У чистую оцюю воду?
Та я тобі за сую шкоду
Ти знаєш, що зроблю?
Як муху, задавлю!
— Ні, паночку, — Ягня йому мовляє, —
Водиці я не сколотив,
Бо ще й не пив;
А хоч би й пив, то шкоди в тім немає,
Бо я стою зовсім не там,

Де треба пити вам,

Та ще й вода од вас сюди збігає...

— Так себто я брешу? — тут Вовк йому гукнув. —

Чи бач! Ще і базікать стало...

Такого ще поганця не бувало!

Здається, ти й позаторік тут був

Та капості мені робив... Тривай же!

Ти думаєш, що я забув?

— Помилуйте! — йому Ягнятко каже, —

На світі я ще й году не прожив.

— Так брат твій був.

— Нема братів.

— Так, може, батько,

Коли не дядько...

Або ж хто-небудь з ваших був...

Хіба не знаю я, не чув,

Що ви усі мене б із'їли,

Якби вловили?

Собаки й вівчарі твої,

Усі ви — вороги мої:

Од вас мені життя немає...

Ще мало я терпів?

— Так чим же я вам досадив? —

Ягнятко, плачучи, питає.

— Цить, капосне! Либонь, не знає...

Ще й огризається, щеня!
Що ти за птиця?! Ти — Ягня!
Як сміло ти мене питати?
Вовк, може, їсти захотів!
Не вам про тее, дурням, знати! —
І — Вовк Ягнятко задавив...
Нащо йому про тее знати,
Що, може, плаче бідна мати
Та побивається, як рибонька об лід:
Він Вовк, він пан... йому не слід...

1854

Гава і Лисиця

Літаючи по дворах, Гава
Шматок ковбаски добула;
Хоч кажуть, що вона дурна роззява,
А до крадіжки здатная була.
От узяла та й полетіла,
Щоб недалечко, у ярку,
На самоті поснідать до смаку:
Усе було, ще ковбаси не іла.
«Спасибі, — думає, — розумним головам,
Що в світі потрудились,

Усячину робить навчились;

Поміж людьми, як кажуть, добре й нам:

Що-небудь можна роздобути».

Не встигла Гава носом ткнути,

Аж і Лисичка тут стоїть

І жалібно квилить:

— Голубко-кумонько! Тебе я ждала-ждала,

Аж плакала, як виглядала,

Щоб голосочок твій почуть,

Хоч на хвилиночку про горенько забудь...

Ти, може, серденько, того й не знаєш,

Як гарно, любо як співаєш —

І соловейко так не втне...

Розваж хоч трошечки мене! —

Прийшлося роззявитись дурному горлу:

— Кра! кра! — а ковбаса додолу,

Лисичка хап — і у куці мерщій, —

Оддячила кумі своїй!

Прокракала роззява, огляділась —

Чортма куми і снідання нема...

— А щоб ти, — каже, — подавилась,

Лукавая кума!

Прилащиться підлиза хоч до кого:

Солодкіі слова

Приманюють великого й малого, —

То вже така дурниця світова;
Про се розумні знають люде,
Та що ж ви будете робить:
Хто маже — не скрипить, —
Так, мабуть, і довіку буде.

1892-1893

Гадюка і Ягня

Під дубом у гаю жила Гадюка,
Непросипуща злюка:
Усе було сичить-сичить,
Щоб кого-небудь укусить.
Мале Ягнятко там гуляло;
Скік-верть, сюди-туди —
Та якось під той дуб і доскакало,
Не сподіваючись біди...
Гадюка кинулась та й укусила, —
От так, як бач,
Безвинного занапастила.
Ягнятко в плач,
А потім на травицю впало:
— Ох, за що ж, за що? — простогнало...
А бісова Гадюка знов сичить:

— Щоб тут гулять не сміло!
Ти, може, затоптать мене хотіло, —
Вас треба вчить! —
Ягнятко більше не озвалось...
На світі нажилось, награлось...
Затихло... спить...
Колись і між людьми чимало
Таких ягнят попропадало.
Тепер гадюкам час сказати:
Минулися вже ті роки,
Що розпирали боки, —
Дай, боже, правді не вмирать!

1864-1872

Горлиця й Горобець

Воркувала Горлиця у садку,
У куточку тихенькому, на бузку;
Жалкувала сизокрила, що вона
Незчулася, як минула і весна,
Не вгляділа, як одцвівся і садок,
І черешні, і вишеньки, і бузок;
Сумувала, що прийдеться восени
Десь шукати ще іншої сторони.

Підлабузнивсь до Горлиці Горобець,
Наче справді запорозький молодець:
— Ой послухай, голубонько, не журись,
Ти на мене, молодчика, подивись!
Чи є в світі де такіі молодці,
Як ми, славні та веселі горобці, —
На все вдатні, — до любощів, до пісень? —
Цвірінькати жартуючи, увесь день!
Ти не бійся, голубонько, що зима
Посиплеться білим снігом... То дарма!
Нас з тобою тее лихо не зляка:
Перебудем під стріхою в козака.
А як гляне ясне сонце на весну —
Забудемо тую зиму навісну.
Порозтають тіі біліі сніги,
Покриються травицею всі луги,
Розів'ється калинонька і садок,
Розцвітуться і вишеньки, і бузок;
Заспівають усі пташки, як в раю,
Привітатимуть голубоньку мою;
А ти, серце-голубонько, не журись
Та до мене, молодчика, прихились...
— Бодай тобі, Горобчику, не брехать,
А горлицям твоїх брехень не чувать!
Не до пари голубоньці Горобець,

Хоч який він прехороший молодець:
Треба мені, сизокрилій, голубка,
Як хорошій дівчиноньці козака. —
Де не взявся сизокрилий Голубок —
Як ухопить Горобчика за чубок!
Пом'яв його, понівечив, як хотів,
Оскуб його, молодчика, та й пустив:
— Оце тобі, Горобчику, так не вчись,
До чужої голубоньки не тулись. —
Як дремене Горобчикок у садок, —
Болить його головонька і чубок.
Регочуться проклятіі горобці:
— Отак наші добувають молодці! —
Засоромивсь осміяний Горобець
Та й покинув ріднесенький табунець,
Полетів він світ за очі у садки
Відшіптувать головоньку і боки.
Я вигадав, лежачи на печі,
Для вас сюю баечку, паничі!
Ой не будьте, паниченьки-молодці,
І ви такі, як отії горобці;
Пригортайтеся, козаченьки, до дівчат —
Хіба мало е хороших бровенят?
Дівчинонька, як квіточка, — з нею рай,
А чужої молодиці не займай,

Бо налетить часом сивий Голубок —

Болітиме головонька і чубок!

1861

Горшки

Був собі Горщик золотий,

Хороший, дорогий.

Прийшла Біда і Горщик той розбила;

Жаліли всі, вона не пожаліла, —

На те Біда!

Скрізь її знають — села й города.

Чого вона не виробляє?

Не тільки що горшків, людей не розбирає.

І опинився Горщик золотий

Між череп'яними Горшками,

Щербатий і кривий,

З розбитими боками.

Всі насміхаються над ним:

— Ану лиш принеси водиці! —

А кухлик і собі: — Шкода вже ім, кривим,

Ходити до криниці!

Був колись Горщик, та розмок,

Тепер нікчемний черепок...-

Не змовчав Горщик, обізвався:

— Я черепок, та золотий,

А ти вже хто такий?

Хороший тим, що в боки взявся. —

Поважний Розум се почув,

Прийшов, дознався, що й до чого

І бідолаху золотого

В шовкову хустку обгорнув,

А щоб не чванилась кумпанія погана,

Усіх покидав за вікно.

Розбите золото — скрізь золото воно,

А череп'яна чвань — довіку череп'яна.

1891

Громада

Одваживсь Вовк у Лева попросити,

Щоб старшиною до Овець

Наставили його служити...

Лукавий молодець!

Попереду він кинувсь до Лисиці,

Щоб тая нищечком у Львиці

Поворожила про його;

Лисичка здатна до сього:

Крутнула хвостиком — і допомглося, —
Все до ладу й прийшлося.
Став думать Лев, що, може б, і не слід,
Бо препоганий Вовчий рід, —
Та треба ж іноді і жінці догодити...
Тут як би владить так,
Щоб який-небудь неборак
Не здумав шелесту зробити:
Скрутив, мов, як хотів...
І Лев звелів
Кликнуть громаду на пораду.
Ну, чи громаду, то й громаду...
Зійшлись... Ніхто нічого не сказав...
І Вовчик старшиною став.
А Вівці ж що? Хіба ж вони поснули,
На раді стоячи? Про їх же діло йшло?
От те ж то й лишенько! Овечок не було,
Бо не покликали — забули...
А слід побуць ім там.
Панове громадяне!
Ся байка вам
В пригоді, може, стане...

1864-1872

Гуси

День за горою погасав;

Затихло все в гаю густому;

Гусятник-хлопець заганяв

Од берега Гусей додому;

Гукав ім: «Гайда!» — і свистав,

Лозиною лінивих підганяв.

— Отак ми дожились з дурною головою!

Отак нас стали шанувать! —

Гелгочуть Гуси між собою. —

Нам тільки й світа — мандрувать

Від хліва до болота,

Та ще к тому така голота

Лозиною тебе жене —

Я, мов, отаман — бійсь мене!

Де ж вона в світі, правда тая,

Коли таке діється з Гусьми?

Забула, мабуть, доля злая,

Відкіль наш рід і що за птиці ми.

Учені та розумні люде

Усюди славу рознесли,

Що наші прадіди — нехай ім легко буде —

Великий город Рим од ворога спасли...-

А хлопець слуха і сміється:

— Тривайте, прийдуть празники —

І ваша славо́нька минеться:

Хазяйка побере за вас коповики;

Попадають ваші роги

Наперекір старовині,

Лежатимете ви на черені

Між стравою, задравши ноги.

Сказав би байку ще не так,

Та мій язик примовкнуть мусить:

Буває, вискочить Гусак,

Почне сичать та ще й укусить.

1892

Два кума

— Здоров, Василю, пане-брате!

— Здоров, кумасю мій Кіндрате!

— Чи ти ще там здоров та жив?

— Ох, братику! — Василь завив, —

Мого ти лишенька не знаеш,

Що так питавші

Бог покарав мене: я погорів;

Уся худібонька пропала,

Неначе язиком корова ізлизала...

— Оце бак лихо! Глянь... Коли ж воно

і як?

— А так!

Неділь вже, мабуть, з вісім буде —

Святками до мене зібрались добрі люде.

На бесіді вже, звісно, попились...

От як усі вже розійшлись, —

Пішов я з каганцем до коней у повітку...

Бодай би й не ходить!.

Я, бачся, каганець усе ховав під свитку,

Та якось тее... Зирк — горить!

І, батечку! Як обхопило —

Усе до цурочки згоріло;

Сам трохи-трохи не пропав...

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tn.knigapoisk.com/gl-bov_leon-d/bayki

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)